

Zaufanie społeczne

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Zaufanie jest jedną z najważniejszych wartości utrzymujących spójność grup społecznych, a w szerszym wymiarze – społeczeństw. CBOS od ponad dwudziestu lat monitoruje poziom zaufania społecznego – to, jaki stosunek do innych ludzi cechuje Polaków; czy jesteśmy wobec nich otwarci i pozytywnie nastawieni, czy też wręcz przeciwnie – zdystansowani i nieufni. Przedmiotem naszego zainteresowania jest również zaufanie badanych wobec sfery publicznej i państwa – stosunek do różnych instytucji i organizacji.

ZAUFANIE SPOŁECZNE

Od 2002 roku, od kiedy pytamy o tę kwestię, wśród respondentów niezmiennie dominuje przekonanie, że w relacjach z innymi ludźmi trzeba zachowywać daleko posuniętą ostrożność, a dość nieliczne są osoby przekonane o tym, że większości ludzi można ufać. Obecnie¹ pogląd taki wyraża prawie jedna czwarta ankietowanych (24%), a niepełna trzy czwarte twierdzi, że w stosunkach z innymi trzeba być bardzo ostrożnym (73%). W ciągu ponad dwudziestu lat opinie na ten temat zmieniały się jedynie w niewielkim stopniu. Przekonanie, że większości ludzi można ufać, relatywnie najczęściej wyrażane było w latach 2008–2010. Poczynając od 2012 roku wskazania te utrzymywały się na niższym poziomie, ale w zasadzie pozostawały stabilne. Pewien regres można natomiast zaobserwować w 2022 roku, kiedy i tak niewielki odsetek badanych przekonanych o tym, że większości ludzi można ufać, zmalał do niespełna jednej piątej (19%), a więc do poziomu, jaki notowaliśmy w latach 2002–2006. Obecnie ponownie obserwujemy niewielki wzrost ufności i otwartości badanych w relacjach z innymi ludźmi. W stosunku do 2022 roku odsetek wyrażających pogląd, że większości ludzi można ufać,

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (406) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

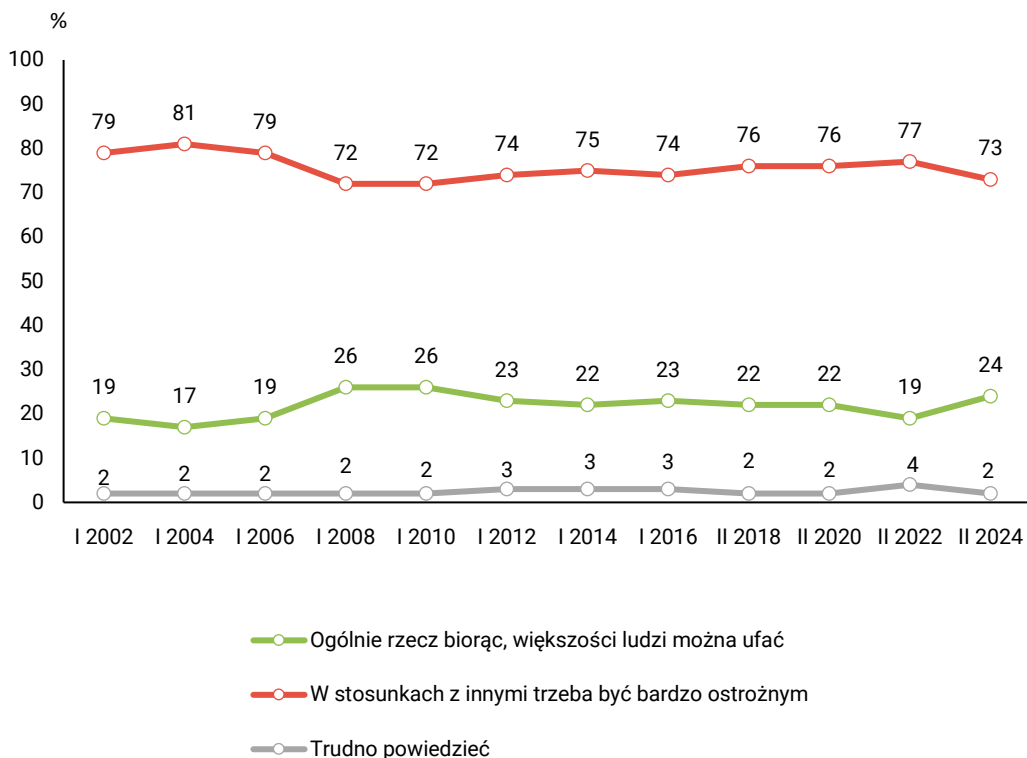
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 8 do 18 lutego 2024 roku na próbie liczącej 994 osoby (w tym: 60,7% metodą CAPI, 24,9% – CATI i 14,4% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

jest wyższy o 5 punktów procentowych, a jednocześnie minimalnie spadła liczba wyznających dominującą wśród Polaków zasadę ostrożności i podejrzliwości w kontaktach z innymi (spadek o 4 punkty).

CBOS

RYS. 1. Która z dwóch opinii dotyczących życia społecznego w Polsce jest bliższa Pana(i) poglądom?

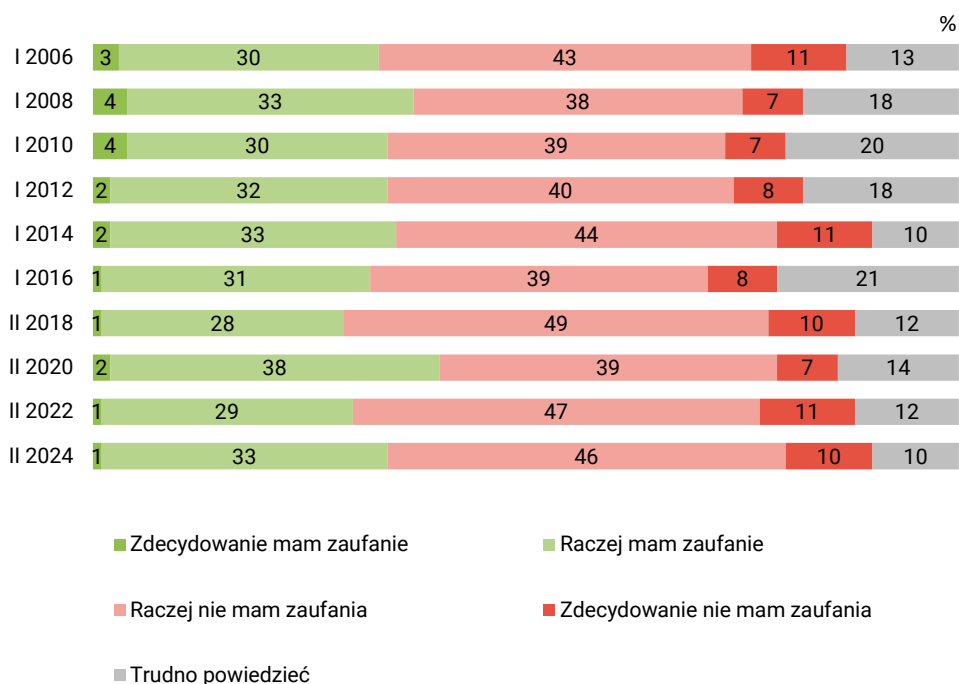
Z analizy zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że zaufaniu do innych wyraźnie sprzyja wyższy poziom wykształcenia i status społeczno-ekonomiczny, ale także zamieszkiwanie w większych miejscowościach. Relatywnie najbardziej ufni i otwarci w stosunku do innych okazują się badani z wyższym wykształceniem, mieszkańcy największych miast, deklarujący wysokie i najwyższe dochody *per capita* (3000 zł i więcej) oraz dobrze oceniający własną sytuację materialną. Wśród grup społeczno-zawodowych są to najczęściej: przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem, średni personel i technicy oraz uczniowie i studenci. Istotne znaczenie w tym kontekście mają również poglądy polityczne – zaufanie do innych częściej deklarują ankietowani identyfikujący się z lewicą niż mający prawicowe czy centrowe przekonania.

Ostrożność w relacjach z innymi ludźmi wydaje się jednak nieco częściej elementem świadomości społecznej niż praktyki. Na pytanie o nastawienie do nieznanymi spotykanych w różnych życiowych sytuacjach nieco ponad jedna trzecia respondentów (34%) odpowiedziała, iż odnosi się do nich z ufnością, choć trzeba zastrzec, że prawie wszyscy deklarują jedynie ograniczone zaufanie (33% odpowiedzi „Raczej mam zaufanie”). Ponad połowa badanych (56%) nie ufa nieznanym, w tym co dziesiąty (10%) traktuje osoby spotkane po raz pierwszy bardzo nieufnie i podejrzliwie.

Od 2006 roku, od kiedy pytamy o tę kwestię, w nastawieniu Polaków do nieznanymi brak zaufania niezmiennie przeważał nad postawami opartymi na otwartości. Jednak i w tym wymiarze obserwujemy obecnie pewną poprawę w stosunku do poprzedniego pomiaru z 2022 roku – wzrost odsetka badanych odnoszących się z zaufaniem do przypadkowych osób o 4 punkty procentowe i minimalny, dwupunktowy spadek deklaracji braku zaufania. Wyniki te wciąż pozostają jednak gorsze od najlepszych z dotąd rejestrowanych – z lutego 2020 roku, kiedy to odsetki deklarujących brak zaufania i przyjmujących otwartą, ufną postawę wobec nieznanymi osób były stosunkowo bardziej do siebie zbliżone.

CBOS

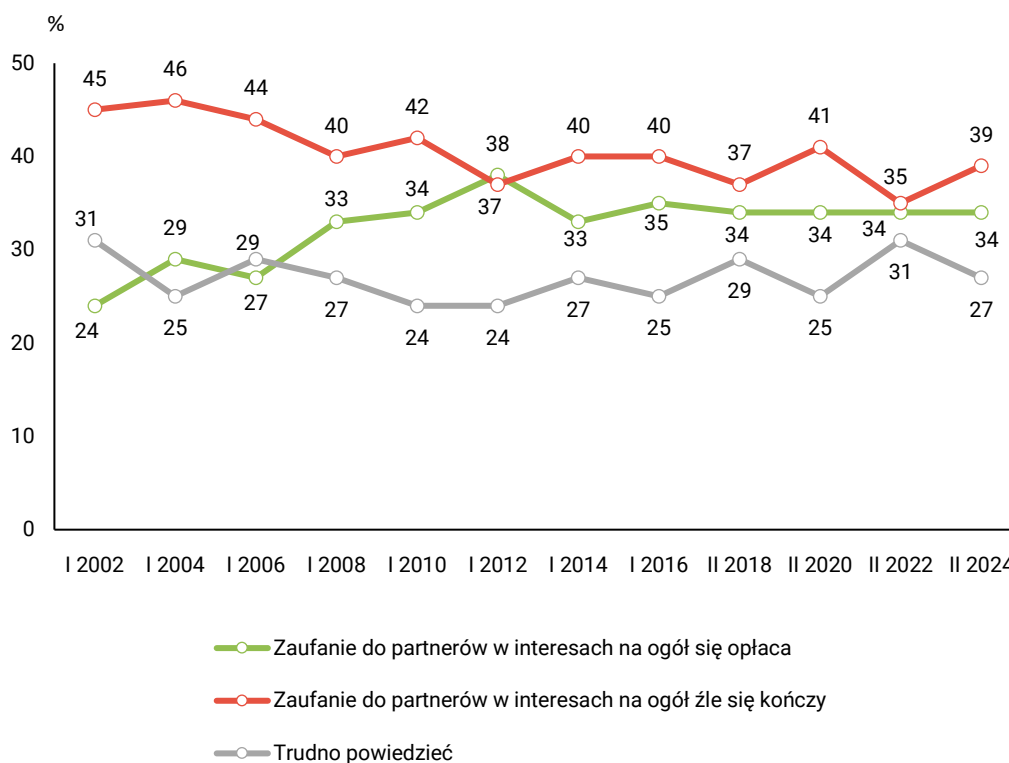
RYS. 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma zaufania do nieznanymi, z którymi styka się Pan(i) w różnych sytuacjach?

Niestety trochę gorzej niż poprzednio wypada obecnie wskaźnik zaufania w sferze biznesu, która w dużej mierze musi się na nim opierać. Niezmiennie co trzeci ankietowany jest zdania, że zaufanie do partnerów w interesach na ogół się opłaca (34%), natomiast więcej osób uważa, że takie nastawienie na ogół niesie ze sobą negatywne skutki (39%, wzrost o 4 punkty procentowe).

CBOS

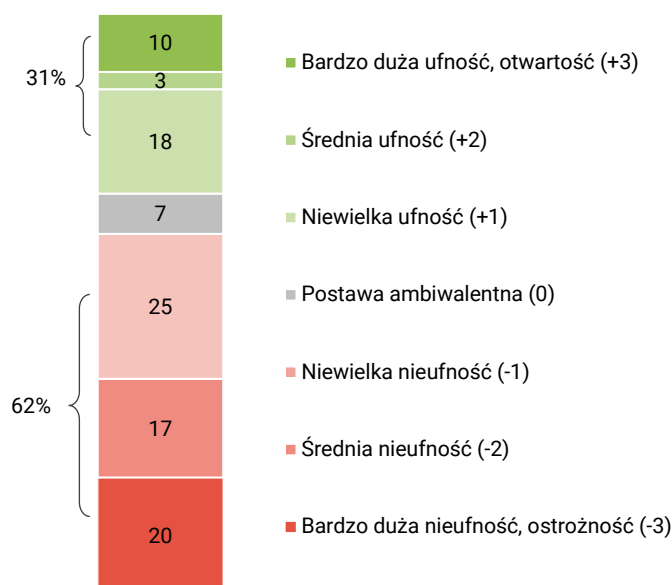
RYS. 3. Która z dwóch opinii dotyczących życia społecznego w Polsce jest bliższa Pana(i) poglądom?

Na podstawie odpowiedzi na pytania o ogólne zaufanie do ludzi oraz o zaufanie do nieznanomych i partnerów w interesach został utworzony **syntetyczny wskaźnik zaufania**, będący obrazem zgeneralizowanej postawy badanych wobec innych ludzi w stosunkach społecznych. Wskaźnik ten uwzględnia odpowiednio przekodowane i zagregowane deklaracje dotyczące podzielanych przekonań w kwestii przyjmowania w relacjach społecznych postawy ufnej *versus* ostrożnej. Indeks ten przyjmuje wartości od -3 (bardzo duża ostrożność i nieufność) do +3 (bardzo duże zaufanie i otwartość).

Analizując wartości tego wskaźnika, można stwierdzić, że ponad trzy piąte ankietowanych (62%) wyraża postawę braku zaufania wobec innych, w tym co piąty (20%) deklaruje nieufność we wszystkich trzech analizowanych aspektach. Postawę charakteryzującą się otwartością w relacjach z innymi demonstruje mniej niż co trzeci respondent (31%), jednak duża otwartość, wyrażająca się brakiem nieufności we wszystkich trzech analizowanych wymiarach, cechuje zaledwie co dziesiątego z dorosłych Polaków (10%).

RYS. 4. Ogólny wskaźnik zaufania (wartości według 7-stopniowej skali od -3 do +3)

Średnia wartość wskaźnika zaufania wynosi $-0,67$. Ujemna wartość oznacza, że Polacy w stosunkach międzyludzkich pozostają raczej nieufni, a przynajmniej w społeczeństwie nieufność ta jest silniej artykułowana niż postawy oparte na otwartości i zaufaniu. Zaznaczyć należy, że z taką sytuacją mamy do czynienia niezmiennie od osiemnastu lat, od kiedy pytamy o te kwestie. W stosunku do poprzedniego badania z roku 2022 uogólniona nieufność Polaków nieco osłabła, ale jej nasilenie jest podobne do tego, jakie rejestrowaliśmy cztery lata temu. Poza 2020 rokiem w całym analizowanym okresie wskaźnik zaufania społecznego osiągał wyższą lub zbliżoną do obserwowanej obecnie wartość jedynie w latach 2008–2012.

TABELA 1

Ogólny wskaźnik zaufania – zmiany w czasie

Wartości według 7-stopniowej skali od -3 do +3	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024
	odsetki badanych									
Bardzo duża nieufność, ostrożność (-3)	26	18	21	19	25	22	25	18	22	20
Średnia nieufność (-2)	15	13	13	15	14	15	15	14	17	17
Niewielka nieufność (-1)	27	29	28	29	25	26	26	30	25	25
Postawa ambiwalentna (0)	10	10	9	10	8	9	7	10	11	7
Niewielka ufność (+1)	13	18	16	16	16	15	13	15	14	18
Średnia ufność (+2)	4	6	5	3	4	5	3	5	4	3
Bardzo duża ufność, otwartość (+3)	5	6	8	9	8	8	8	8	7	10
Średnia wartość na skali od -3 do +3	-0,98	-0,62	-0,66	-0,64	-0,79	-0,72	-0,89	-0,66	-0,83	-0,67

Brak zaufania, czyli ujemne wartości wskaźnika zaufania, przeważają we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych.

Relatywnie z większą otwartością i większym niż przeciętnie zaufaniem odnoszą się do innych osoby dobrze wykształcone, legitymujące się dyplomem wyższej uczelni, a także mieszkańcy największych aglomeracji, respondenci znajdujący się w lepszej sytuacji materialnej – o wyższych dochodach *per capita*, dobrze oceniający własne warunki materialne. Na tle innych grup bardziej otwartym, ufnyim podejściem do innych ludzi wyróżniają się osoby pracujące w instytucjach państwowych i publicznych, a wśród grup społeczno-zawodowych – przedstawiciele kadry kierowniczej i samodzielni specjaliści oraz średni personel i technicy. Z kolei najbardziej nieufni, zdystansowani wobec innych są mieszkańcy wsi, osoby słabiej wykształcone – z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz podstawowym i gimnazjalnym, osiągające najniższe dochody *per capita* i oceniające własne warunki materialne jako złe. Na tle innych pracujących wyraźnie mniejsze zaufanie społeczne charakteryzuje osoby zatrudnione w rolnictwie. Wśród grup społeczno-zawodowych największa nieufność cechuje bezrobotnych, niewykwalifikowanych robotników oraz rolników.

Zaufanie i nieufność w stosunku do innych ludzi w mniejszym stopniu niż wykształcenie i pozycja społeczno-ekonomiczna różnicują kwestie światopoglądowe i poglądy polityczne. Nieco mniejsza nieufność cechuje osoby o poglądach lewicowych niż prawicowych czy centrowych. Stosunkowo najbardziej nieufni są jednak nieumiejący określić swoich poglądów w tradycyjnie rozumianych kategoriach lewicowości i prawicowości. Czynnikiem dość słabo różnicującym nastawienie badanych wobec innych ludzi jest obecnie religijność. Stosunkowo najmniejszy dystans i ostrożność w kontaktach z bliźnimi cechuje osoby w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych, relatywnie najbardziej nieufne są natomiast osoby głęboko religijne – praktykujące kilka razy w tygodniu.

TABELA 2

		Syntetyczny indeks zaufania (skala od -3 do +3)	
		Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem		-0,67	1,87
Płeć	Mężczyźni	-0,65	1,91
	Kobiety	-0,68	1,82
Wiek	18–24 lata	-0,67	1,67
	25–34	-0,56	2,04
	35–44	-0,61	1,83
	45–54	-0,69	2,04
	55–64	-0,65	1,83
	65 lat i więcej	-0,77	1,77
Miejsce zamieszkania	Wieś	-0,97	1,74
	Miasto do 19 999	-0,62	1,76
	20 000 – 99 999	-0,60	1,82
	100 000 – 499 999	-0,34	2,00
	500 000 i więcej mieszk.	-0,12	2,15
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	-1,01	1,55
	Zasadnicze zawodowe	-1,25	1,66
	Średnie	-0,63	1,90
	Wyższe	-0,13	1,96
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	-0,02	1,99
	Średni personel, technicy	-0,16	1,97
	Pracownicy adm.-biurowi	-0,49	2,03
	Pracownicy usług	-0,84	1,82
	Robotnicy wykwalifikowani	-0,99	1,79
	Robotnicy niewykwalifik.	-1,46	1,37
	Rolnicy	-1,30	1,43
	Pracujący na własny rach.	-0,53	2,19
	Bezrobotni	-1,49	1,57
	Emeryci	-0,74	1,82
	Renciści	-0,97	1,81
	Uczniowie i studenci	-0,45	1,56
	Zajmujący się domem i inni	-0,83	1,65
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	-0,19	2,04
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	-0,66	1,84
	sekt. pryw. poza rolnict.	-0,57	1,99
	prywatnym gosp. rolnym	-1,24	1,36
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	-1,55	1,42
	Od 1500 zł do 1999 zł	-0,84	1,59
	Od 2000 zł do 2999 zł	-0,69	1,86
	Od 3000 zł do 3999 zł	-0,18	2,12
	4000 zł i więcej	-0,18	2,07
	Trudno powiedzieć	-0,77	1,65
	Odmowa odpowiedzi	-0,85	1,76
Ocena własnych war. mater.	Złe	-1,55	1,54
	Średnie	-0,93	1,70
	Dobre	-0,43	1,95
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	-0,76	1,85
	Raz w tygodniu	-0,70	1,88
	1–2 razy w miesiącu	-0,67	1,74
	Kilka razy w roku	-0,67	1,77
	W ogóle nie uczestniczy	-0,57	2,02
Poglądy polityczne	Lewica	-0,42	1,98
	Centrum	-0,71	1,85
	Prawica	-0,73	1,84
	Trudno powiedzieć	-0,84	1,76

Wśród elektoratów partii politycznych najbardziej pozytywnie nastawieni do innych są wyborcy Lewicy – jedynie w tej grupie wskaźnik zaufania ma wartość dodatnią, co świadczy o przewadze pozytywnego nastawienia. Na tle pozostałych elektoratów relatywnie bardziej otwartą postawą wyróżniają się jeszcze wyborcy KO. W ich przypadku indeks przyjmuje jednak wartość ujemną, co oznacza przewagę negatywnych nastawień, a jedynie natężenie tych postaw jest wyraźnie słabsze niż w przypadku zwolenników pozostałych ugrupowań. Z kolei najbardziej nieufni są zwolennicy Konfederacji WiN. Ponadprzeciętny poziom braku zaufania, czyli niższą niż średnia wartość indeksu uogólnionego zaufania, rejestrujemy także w elektoracie PiS.

TABELA 3

Elektoraty ugrupowań politycznych*	Średnie wartości ogólnego wskaźnika zaufania mierzonego na skali od -3 do +3
Lewica	+0,12
KO	-0,25
Trzecia Droga	-0,50
PiS	-0,85
Konfederacja WiN	-1,09
Niezdecydowani wyborcy	-0,85
Niezdecydowani co do udziału w wyborach	-0,89
Niezamierzający brać udziału w wyborach	-1,06

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

ZAUFANIE W SFERZE PUBLICZNEJ

Podobnie jak w ubiegłych latach, poza zgeneralizowanym nastawieniem do innych, interesował nas stosunek Polaków do instytucji państwowych i organizacji życia publicznego. Przedstawiliśmy badanym listę czternastu różnych instytucji i zapytaliśmy, jak bardzo każdej z nich ufają.

W przypadku połowy z nich przeważało zaufanie, w odniesieniu do pozostałych – mniejsza lub większa nieufność.

TABELA 4

Instytucje	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do wymienionych instytucji?						
	Zdecydowanie mam zaufanie	Raczej mam zaufanie	Zaufanie – ogółem	Raczej nie mam zaufania	Zdecydowanie nie mam zaufania	Brak zaufania – ogółem	Trudno powiedzieć
	w procentach						
Wojsko	25	59	84	6	2	8	8
NATO	25	56	81	10	2	12	7
Policja	10	62	72	15	6	21	7
Władze lokalne miasta, gminy	14	57	71	16	4	20	9
Urzędnicy, administracja publiczna	5	56	61	21	6	27	12
Rzecznik Praw Obywatelskich	12	47	59	11	5	16	25
Unia Europejska	13	42	55	21	14	35	10
Rząd	8	35	43	33	17	50	7
Sejm i Senat	7	34	41	35	14	49	10
Prezydent	11	29	40	26	29	55	5
Sądy	2	37	39	31	14	45	16
Media	2	32	34	34	19	53	13
Partie polityczne	1	24	25	44	18	62	13
Trybunał Konstytucyjny	2	19	21	31	30	61	18

Największym zaufaniem Polaków cieszą się instytucje związane z bezpieczeństwem. Zdecydowana większość badanych – ponad cztery piąte – ma zaufanie do wojska (84%) oraz Paktu Północnoatlantyckiego (81%). Kolejne miejsca w tym rankingu z zaufaniem niespełna trzech czwartych zajmują policja (72%) oraz władze lokalne (71%). Około trzy piąte ankietowanych ma zaufanie do urzędników i administracji publicznej (61%) oraz Rzecznika Praw Obywatelskich (59%), a zaufaniem ponad połowy cieszy się Unia Europejska (55%).

W stosunku do pozostałych badanych instytucji i organizacji przeważającym nastawieniem jest nieufność. Dotyczy to także organów władzy centralnej – tak wykonawczej, jak i ustawodawczej. Zaufanie do rządu ma nieco ponad dwie piąte ankietowanych (43%), podczas gdy połowa respondentów nie ufa urzędującemu gabinetowi (50%). Podobnie odbierany jest parlament. Zaufanie do Sejmu i Senatu deklaruje 41% ankietowanych, a blisko co drugi nie ma zaufania do tych instytucji (49%). Jeszcze gorzej wypada bilans społecznego zaufania w przypadku głowy państwa. Prezydentowi ufa 40% badanych, a ponad połowa deklaruje brak zaufania (55%). Nieufność przeważa także w stosunku do sądów (39% deklaracji zaufania wobec 45% – nieufności) oraz mediów (34% deklaracji zaufania wobec 53% – nieufności). Jak zwykle nisko w rankingu społecznego zaufania lokują się

również partie polityczne, którym obecnie ufa co czwarty ankietowany (25%), a ponad trzy piąte deklaruje nieufność (62%). W tym roku po raz pierwszy w naszych badaniach ostatnie miejsce na liście instytucji i organizacji cieszących się zaufaniem obywateli zajął Trybunał Konstytucyjny, a nie tak jak dotychczas partie polityczne. Tylko nieco ponad jedna piąta ankietowanych ma zaufanie do tej jednej z najważniejszych dla demokratycznego ładu i państwa prawa instytucji (21%), a większość jej nie ufa (61%).

W porównaniu z 2022 rokiem, w którym odnotowaliśmy wyraźny spadek zaufania wobec wszystkich uwzględnionych w badaniu instytucji, obecnie obserwujemy głównie korzystne zmiany w ich społecznym odbiorze. Stosunkowo największy wzrost zaufania i spadek nieufności notujemy w przypadku Sejmu i Senatu. Zaufanie do parlamentu obecnej kadencji deklaruje dziś o 18 punktów procentowych więcej badanych niż w 2022 roku wobec Sejmu i Senatu IX i X kadencji. Rządziej też niż poprzednicy obecny Sejm i Senat budzą nieufność wśród Polaków (spadek deklaracji braku zaufania o 16 punktów procentowych, z 65% w 2022 roku do 49% obecnie).

Znaczące zmiany w poziomie zaufania rejestrujemy również w przypadku rządu. Obecny gabinet Donalda Tuska częściej budzi zaufanie (wzrost o 11 punktów procentowych), a rządziej nieufność (spadek o 12 punktów procentowych) niż rząd premiera Morawieckiego dwa lata temu, choć generalnie w ocenach rządu Donalda Tuska również przeważa brak zaufania. Większym zaufaniem Polaków niż w 2022 roku cieszą się władze lokalne (wzrost zaufania o 8 punktów i spadek deklaracji nieufności o 8 punktów procentowych), urzędy i administracja publiczna (wzrost zaufania o 8 punktów i taki sam spadek nieufności), ale także instytucje kojarzone z bezpieczeństwem zewnętrznym i na ogół bardzo wysoko lokowane w rankingu instytucji społecznego zaufania: wojsko (wzrost zaufania o 8 punktów i spadek nieufności o 6 punktów) oraz NATO (wzrost zaufania o 11 punktów procentowych i spadek deklaracji braku zaufania o 3 punkty). Więcej deklaracji zaufania niż dwa lata temu uzyskał Rzecznik Praw Obywatelskich (wzrost zaufania o 8 punktów i spadek nieufności o 6 punktów), a także sądy (wzrost zaufania o 6 punktów i spadek nieufności o 8 punktów procentowych). Wyraźnie lepszy, choć niezmiennie bardzo krytyczny, jest społeczny odbiór partii politycznych (wzrost zaufania o 7 punktów i spadek nieufności o 8 punktów procentowych). W ciągu ostatnich dwóch lat nie zmienił się natomiast stosunek Polaków do UE oraz do Trybunału Konstytucyjnego (jednopunktowe, utrzymane w granicach błędu pomiaru różnice w poziomie zaufania i nieufności). Jediną instytucją, której społeczny odbiór jest dziś gorszy niż dwa lata temu, jest urząd prezydenta (spadek zaufania o 3 punkty i wzrost nieufności o 5 punktów procentowych).

TABELA 5

Instytucje	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie do wymienionych instytucji?																																
	I 2002			I 2004			I 2006			I 2008			I 2010			I 2012			I 2016			II 2018			II 2020			II 2022			II 2024		
	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp	Tak	Nie	Tp
	w procentach																																
Wojsko	76	16	8	76	16	8	76	17	7	84	10	6	76	13	11	74	15	11	79	10	11	-	-	-	83	8	9	76	14	10	84	8	8
NATO	63	18	19	59	21	20	63	19	18	68	11	21	59	20	21	57	20	23	62	17	21	-	-	-	80	6	14	70	15	15	81	12	7
Policja	62	30	8	56	36	8	59	34	7	75	19	6	63	29	8	65	28	7	65	27	8	-	-	-	71	21	8	63	28	9	72	21	7
Władze lokalne miasta/gminy	43	41	17	53	34	13	56	33	11	68	23	9	55	34	11	58	31	11	64	23	13	65	23	12	74	17	9	63	28	9	71	20	9
Urzednicy, administracja publiczna	31	52	17	33	54	14	38	50	12	53	33	14	42	47	11	45	41	14	50	33	17	54	32	14	61	23	16	53	35	12	61	27	12
Rzecznik Praw Obywatelskich	-	-	-	-	-	-	69	13	18	62	15	24	55	21	24	60	16	24	63	12	25	54	14	32	64	12	24	51	22	27	59	16	25
Unia Europejska	49	30	21	46	34	19	62	24	14	73	12	15	60	23	17	58	26	16	56	27	17	53	32	16	73	17	10	55	35	10	55	35	10
Rząd	42	45	13	21	68	11	47	40	13	56	32	13	31	60	9	39	49	12	38	50	12	44	46	10	46	45	9	32	62	6	43	50	7
Sejm i Senat	28	54	18	21	67	12	30	54	16	39	44	17	21	68	11	29	55	15	30	54	16	34	53	13	33	45	22	23	65	12	41	49	10
Prezydent	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	32	8	58	36	6	43	50	7	40	55	5
Sądy	40	49	11	31	60	8	39	51	10	59	29	12	44	45	11	45	44	11	45	42	13	33	50	18	42	45	13	33	53	14	39	45	16
Media																									32	55	13	29	55	16	34	53	13
Partie polityczne	15	65	19	13	72	15	24	61	15	28	54	18	14	76	10	20	65	15	20	65	15	20	65	15	24	56	20	18	70	12	25	62	13
Trybunał Konstytucyjny																			37	36	27	24	50	26	40	37	23	22	60	18	21	61	18

* W tabeli połączono odsetki odpowiedzi „Zdecydowanie mam zaufanie” i „Raczej mam zaufanie” oraz „Zdecydowanie nie mam zaufania” i „Raczej nie mam zaufania”. Na kolorowym tle zaznaczono odsetki wskazujące na przewagę deklaracji wyrażających zaufanie lub nieufność

Tp – Trudno powiedzieć

Na podstawie odpowiedzi na pytanie o stosunek do poszczególnych instytucji stworzony został syntetyczny **wskaźnik zaufania w sferze publicznej**, który wyraża liczbę instytucji (czternaście uwzględnionych w sondażu) obdarzanych zaufaniem. Średnia wartość tego wskaźnika wynosi 7,21, co oznacza, że przeciętny Polak ufa więcej niż co drugiej instytucji, o którą pytaliśmy w badaniu. Dla porównania w 2022 roku przy identycznym zestawie poddawanych ocenie instytucji i organizacji wskaźnik ten był niższy i wynosił 6,19.

Zaufanie do instytucji publicznych jest obecnie dość wyraźnie zróżnicowane społecznie. Generalnie trochę większe zaufanie do sfery publicznej mają osoby w średnim wieku i starsze (powyżej 34 roku życia) niż ludzie młodzi. Zaufanie do instytucji publicznych dość wyraźnie idzie też w parze z poziomem wykształcenia i wyższym statusem społeczno-ekonomicznym – im wyższe wykształcenie, deklarowany poziom dochodów na osobę w rodzinie i satysfakcja z własnych warunków materialnych, tym większe zaufanie do instytucji publicznych.

Wśród grup społeczno-zawodowych najniższe zaufanie do instytucji publicznych mają osoby bezrobotne, uczniowie i studenci oraz rolnicy, a także – w podobnej skali – renciści i pracownicy usług. Natomiast relatywnie najlepiej postrzegają je: średni personel i technicy, osoby pracujące na własny rachunek oraz kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem.

Istotne zróżnicowania w tej kwestii obserwujemy także ze względu na poglądy polityczne i sympatie partyjne. Większym zaufaniem wobec sfery publicznej charakteryzują się badani o lewicowych i w dalszej kolejności – centrowych przekonaniach niż deklarujący prawicowe poglądy polityczne.

TABELA 6

		Wskaźnik zaufania w sferze publicznej (skala 0–14)	
		Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem		7,21	3,43
Płeć	Mężczyźni	7,21	3,35
	Kobiety	7,22	3,50
Wiek	18–24 lata	6,62	3,64
	25–34	6,61	3,57
	35–44	7,54	3,42
	45–54	7,20	3,72
	55–64	7,75	3,22
	65 lat i więcej	7,25	3,11
Miejsce zamieszkania	Wieś	7,05	3,40
	Miasto do 19 999	7,23	3,69
	20 000 – 99 999	7,57	3,24
	100 000 – 499 999	6,90	3,60
	500 000 i więcej mieszk.	7,57	3,28
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	6,60	3,42
	Zasadnicze zawodowe	6,93	3,26
	Średnie	7,15	3,57
	Wyższe	7,79	3,32
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7,77	3,18
	Średni personel, technicy	8,00	3,46
	Pracownicy adm.-biurowi	7,46	3,50
	Pracownicy usług	6,84	3,81
	Robotnicy wykwalifikowani	7,18	3,64
	Robotnicy niewykwalifik.	7,31	3,52
	Rolnicy	6,62	2,83
	Pracujący na własny rach.	7,84	4,01
	Bezrobotni	4,36	3,38
	Emeryci	7,27	3,19
	Renciści	6,84	2,52
	Uczniowie i studenci	6,35	3,63
	Zajmujący się domem i inni	6,77	3,85
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	7,65	3,44
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	7,61	3,68
	sekt. pryw. poza rolnict.	7,37	3,58
	prywatnym gosp. rolnym	6,01	3,00
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	6,67	3,37
	Od 1500 zł do 1999 zł	7,35	3,24
	Od 2000 zł do 2999 zł	7,30	3,16
	Od 3000 zł do 3999 zł	8,37	3,08
	4000 zł i więcej	8,14	3,61
	Trudno powiedzieć	6,29	3,16
	Odmowa odpowiedzi	6,19	3,62
Ocena własnych war. mater.	Złe	5,14	2,81
	Średnie	6,64	3,55
	Dobre	7,75	3,28
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7,11	2,87
	Raz w tygodniu	7,48	3,04
	1-2 razy w miesiącu	7,13	3,73
	Kilka razy w roku	7,76	3,65
	W ogóle nie uczestniczy	6,51	3,53
Poglądy polityczne	Lewica	8,03	3,41
	Centrum	7,85	3,37
	Prawica	6,97	3,14
	Trudno powiedzieć	5,12	3,33

W elektoratach partyjnych najniższym poziomem zaufania do instytucji publicznych charakteryzują się zadeklarowani zwolennicy Konfederacji WiN oraz – nieco mniej zdecydowanie – PiS. Wśród pozostałych respondentów relatywnie małe zaufanie do instytucji życia publicznego mają również osoby niezamierzające brać udziału w wyborach. Z kolei największe zaufanie do analizowanych instytucji mają wyborcy KO, a także – choć w nieco słabszym natężeniu – sympatycy Trzeciej Drogi i Lewicy.

TABELA 7

Elektoraty ugrupowań politycznych*	Średnie wartości wskaźnika zaufania w sferze publicznej (skala 0–14)
KO	9,17
Trzecia Droga	8,12
Lewica	8,00
PiS	6,85
Konfederacja WiN	5,06
Niezdecydowani wyborcy	6,63
Niezdecydowani co do udziału w wyborach	6,40
Niezamierzający brać udziału w wyborach	5,16

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

Wyborcy **PiS** w największym stopniu nie ufają instytucjom władzy reprezentowanym przez nową koalicję, czyli rządowi oraz Sejmowi i Senatowi. Zdecydowanie nie ufają także partiom politycznym jako takim, mediom, Unii Europejskiej oraz sądom. Największe zaufanie mają natomiast do wojska, prezydenta, policji oraz NATO. W większości ufają także władzom lokalnym.

Zwolennicy **KO** z kolei zdecydowanie nie ufają prezydentowi oraz Trybunałowi Konstytucyjnemu. Brak zaufania nieznacznie przeważa jeszcze tylko w ich stosunku do partii politycznych. Pozostałe uwzględnione w sondażu instytucje i organizacje częściej budzą ich zaufanie niż nieufność. W największym stopniu mają zaufanie do NATO, Unii Europejskiej, rządu, wojska, Sejmu i Senatu oraz Rzecznika Praw Obywatelskich i władz lokalnych.

Sympatycy **Trzeciej Drogi**, podobnie zresztą jak zadeklarowani wyborcy **Lewicy**, także w największym stopniu nie mają zaufania do prezydenta oraz Trybunału Konstytucyjnego. W większości nie ufają również partiom politycznym. Dodatkowo elektorat Trzeciej Drogi, w odróżnieniu od elektoratu Lewicy, w ponad połowie nie ufa także mediom. Jeśli chodzi o pozytywne wybory, to elektorat Trzeciej Drogi ma zaufanie – według częstości wskazań – do wojska, NATO, policji, Unii Europejskiej, Rzecznika Praw Obywatelskich, władz lokalnych, urzędników administracji publicznej, rządu oraz Sejmu i Senatu. Zwolennicy Lewicy najbardziej ufają z kolei: NATO, UE, wojsku, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, policji, urzędnikom administracji publicznej, władzom lokalnym, rządowi oraz Sejmowi i Senatowi. Wyborcy **Konfederacji** dużo częściej traktują instytucje publiczne z daleko posuniętą nieufnością, niż są skłonni im ufać. W największym stopniu nie ufają rządowi, mediom, Sejmowi i Senatowi, partiom politycznym, UE, Trybunałowi Konstytucyjnemu, sądom, prezydentowi oraz urzędnikom administracji publicznej. W większości mają zaufanie tylko do wojska, policji, NATO i władz lokalnych.

Niezdecydowani wyborcy nie ufają przede wszystkim partiom politycznym, mediom i rządowi, natomiast mają zaufanie do wojska, NATO, władz lokalnych, policji, urzędników, administracji publicznej i Rzecznika Praw Obywatelskich. Podobnie osoby bierne polityczne nie ufają przede wszystkim partiom politycznym, ale także rządowi, Sejmowi i Senatowi, mediom, Trybunałowi Konstytucyjnemu oraz sądom. Natomiast mają zaufanie do wojska, NATO, władz lokalnych i policji.

TABELA 8

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do wymienionych instytucji?	Elektoraty ugrupowań politycznych*													
	PIS		KO		Trzecia Droga		Lewica		Konfederacja WiN		Niezdeterminowani, na kogo głosować		Niegłosujący	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach													
Rząd	13	84	86	11	66	30	61	35	16	83	24	52	26	61
Sejm i Senat	12	81	83	11	59	35	59	33	16	81	25	48	21	62
Prezydent	89	8	9	89	13	84	12	88	38	59	50	41	45	46
Partie polityczne	21	66	43	45	25	62	32	52	17	79	13	72	15	70
Trybunał Konstytucyjny	38	43	13	80	14	76	14	80	23	69	30	42	15	54
Sądy	30	55	54	33	47	39	41	45	23	65	39	39	29	51
Urzednicy, administracja publiczna	60	31	75	15	73	20	67	28	42	55	58	24	48	33
Wojsko	90	6	86	7	89	5	77	14	71	24	83	7	80	10
Władze lokalne miasta/gminy	71	21	81	12	75	20	63	29	58	38	72	18	64	22
Unia Europejska	31	59	90	5	76	20	86	12	20	76	44	38	42	40
NATO	82	10	93	3	86	11	94	6	62	34	75	14	69	19
Policja	83	13	71	21	79	15	74	24	64	33	69	18	58	31
Rzecznik Praw Obywatelskich	44	24	83	7	75	10	77	6	44	39	57	14	42	21
Media	23	64	56	31	36	54	47	37	13	83	26	57	30	59

* Wyróżnione na podstawie deklaracji poparcia konkretnego ugrupowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych
Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Ogólnie rzecz biorąc, Polacy w relacjach społecznych pozostają nieufni, a przynajmniej w społeczeństwie polskim nieufność i ostrożność wobec bliźnich jest silniej artykułowana niż postawy oparte na otwartości i zaufaniu. Z dominacją tego rodzaju postaw mamy do czynienia niezmiennie od osiemnastu lat, od kiedy pytamy o te kwestie. Choć w stosunku do poprzedniego badania z roku 2022 uogólniona nieufność Polaków nieco osłabła, to jednak jej nasilenie jest podobne do tego, jakie rejestrowaliśmy cztery lata temu. Prawie trzy czwarte Polaków jest przekonanych, że w relacjach z innymi ludźmi lepiej zachowywać ostrożność, a tylko niespełna jedna czwarta jest zdania, że większości ludzi można zaufać. Tej przewagi nieufności w życiu społecznym nie zmienia fakt, że w praktyce, w kontaktach z nieznanymi osobami trochę więcej osób (nieco ponad jedna trzecia) przybiera postawę otwartości (lub przynajmniej ją deklaruje). Wskaźnik zaufania w sferze biznesu

w 2024 roku wypadł nieco gorzej niż dwa lata temu. Co prawda nadal co trzeci ankietowany jest zdania, że zaufanie do partnerów w interesach na ogół się opłaca, jednak więcej osób niż w 2022 roku (niemal dwie piąte) uważa, że takie ufne nastawienie w działalności gospodarczej niesie za sobą przede wszystkim negatywne skutki.

Wśród instytucji państwa oraz organizacji międzynarodowych, do których należy nasz kraj, Polacy mają największe zaufanie do tych związanych z bezpieczeństwem. Zdecydowana większość badanych ma zaufanie do polskiego wojska, ale także – niewiele mniejsze – do całego Paktu Północnoatlantyckiego. Blisko trzy czwarte respondentów deklaruje zaufanie do policji oraz władz lokalnych, po trzy piąte ufa urzędnikom, administracji publicznej i Rzecznikowi Praw Obywatelskich. Ponad połowa z zaufaniem traktuje Unię Europejską. Natomiast w największym stopniu Polacy nie mają zaufania do aktualnego Trybunału Konstytucyjnego oraz partii politycznych, nie ufa im ponad trzy piąte badanych. Z brakiem zaufania co najmniej połowy ankietowanych spotykają się jeszcze prezydent, media oraz rząd.

W porównaniu z 2022 rokiem, w którym odnotowaliśmy spadek zaufania do wszystkich uwzględnionych w badaniu instytucji, obecnie obserwujemy głównie korzystne zmiany. W największym stopniu wzrosło zaufanie do Sejmu i Senatu, obecnego rządu (w porównaniu do drugiego rządu premiera Morawieckiego), władz lokalnych, a także wojska, NATO, Rzecznika Praw Obywatelskich, sądów, a nawet partii politycznych. W ciągu ostatnich dwóch lat nie zmienił się stosunek Polaków do UE oraz Trybunału Konstytucyjnego.

Opracowała

Agnieszka Cybulska